

Список використаної літератури

1. Коваль Т. І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Т. І. Коваль. - К.: Вид. центр НЛУ, 2009. - 380 с.
2. Маслюк Ю. А. Проблеми використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальній діяльності / Ю. А. Маслюк // Інновації в освіті. - 2006. - № 1. - С. 117-123.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво. А. С. К., 2004 – 192 с.

Марина Віскрівець

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕСТАНДАРТНИХ УРОКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

В останні роки у педагогічних колах усього світу активно обговорюють питання: що таке школа ХХІ століття, яка створила б умови для повноцінного фізичного, психічного, соціального та духовного розвитку дитини і плекала б людину, здатну будувати демократичну державу?

Відповіді можуть різнитися, однак учителі погоджуються в одному: зміни необхідні. Сучасним учням потрібен зовсім інший набір компетентностей, ніж їхнім попередникам, тому виникло поняття “навички ХХІ століття”, що охоплює також деякі якості особистості, зокрема:

- креативність та інтелектуальна допитливість – здатність до оригінальності та інновацій;
- критичне та системне мислення – мислення що дає змогу людині формулювати вірогідні судження для окреслення, аналізу та розв’язання проблем;
- комунікативні навички – використання різних видів спілкування;
- навички особистості та групової взаємодії – здатність співпрацювати з іншими;
- ІТ-обізнаність – використання інформації та медіа;
- здатність до самоосвіти і здатність адаптуватися до умов навчання в інших культурах та суспільствах.

Переглядаючи цей перелік, уявляємо собі допитливого учня із жагою до знань, який використовує всі навколишні ресурси для навчання, може визначати проблеми, креативно їх розв’язувати, застосовувати свої знання для реальних життєвих ситуацій, активно діє, зазнає невдач, навчається на помилках, пробує знову і домагається свого.

Однак, слід зазначити, що нині, на жаль, не всі учні мають розвинені навички і готові до самостійного життя. Це є свідченням того, що необхідно модернізувати традиційний підхід до навчання, зробити його таким, що відповідає вимогам сучасності [11, с. 4–5].

Уроки української мови та літератури вимагають від учнів напруженої інтелектуальної роботи. Тому дуже важливо використовувати такі методичні засоби, які сприяють виконанню основних завдань навчання, знімали б час від часу напруженість, давали емоційну розрядку.

Нетрадиційний, нестандартний урок. Ця форма класичних занять все наполегливіше утверджується у шкільній практиці. Багато вчителів вбачають у ній засіб подолання стереотипу уроку, зміну звичних способів спілкування, демократизацію взаємовідносин між учителями та учнями. Що ж дає нестандартний, нетрадиційний урок?

По-перше, активізацію розумової діяльності учнів. Стимулює мислити, думати, порівнювати, аналізувати, виправляючи свої помилки і помилки свого товариша.

По-друге, розвиток пізнавальних інтересів учнів до навчання. Їм цікаво вчитися, прагнуть знати якомога більше, щоб виступати в ролі вчителя, контролюючи чи перевіряючи товариша.

По-третє, розвиток зв'язного мовлення та творчих здібностей учнів. Вони вчаться правильно, грамотно і красиво говорити.

За новою навчально-виховною концепцією вивчення мови учні мають не тільки засвоїти певну суму лінгвістичних понять та граматичних правил – вони повинні вільно володіти усною й писемною мовою, послуговуватися нею в різних ситуаціях.

Чіткого визначення поняття “нестандартний урок” у педагогічній літературі досі не існує. Найбільш поширеною є характеристика такого уроку як імпровізованого навчального заняття, що має нестандартну (невизначену) структуру та невизначений задум та організаційну форму.

Найбільш вдале визначення нестандартного (нетрадиційного) уроку дав відомий російський педагог І. П. Підласий, у посібнику якого налічується 36 видів нестандартних уроків [8].

В. А. Щеньов пропонує класифікувати нестандартні уроки, доповнивши типологію “класичного” уроку, а С. В. Кульневич та Т. П. Лакоценина виділяють 8 груп нестандартних уроків:

1. Уроки зі зміненим способом організації.
2. Уроки, пов'язані з фантазією.
3. Уроки, що імітують які-небудь види діяльності.
4. Уроки з ігровою змагальною основою.
5. Уроки з трансформацією стандартних способів організації.
6. Уроки з оригінальною організацією.
7. Уроки-аналогії певних дій.
8. Уроки-аналогії з відомими формами й методами діяльності [4].

Визначимо, що не існує й загальноприйнятої типології нестандартних уроків. Усі існуючі класифікації значною мірою можна назвати умовними.

Аналіз педагогічної літератури дав змогу виділити більше сотні типів нетрадиційних уроків, але основними для використання на уроках української мови є:

1. Уроки змістової спрямованості. Їх основним компонентом є взаємини між учнями, засновані на змісті програмного матеріалу – уроки-семінари, уроки-

конференції, уроки-лекції, уроки-контрольні роботи, уроки-заліки, уроки-консультації, уроки взаємного навчання.

2. Міжпредметні уроки. Їх мета – “спресувати” споріднений матеріал кількох предметів.

3. Уроки-змагання (уроки-КВК, уроки-аукціони, уроки-турніри, уроки-вікторини, уроки-конкурси). Передбачають поділ дітей на групи, які змагаються між собою, створення експертної групи, проведення різноманітних конкурсів, оцінювання їх результатів, нарахування певної кількості балів за правильність і повноту відповідей.

4. Уроки суспільного огляду знань (уроки-творчі звіти, уроки-заліки, уроки-експорт-екзамени, уроки-консультації, уроки-взаємонавчання, уроки-консиліуми). Особливості цих уроків полягають в опрацюванні найскладніших розділів навчальної програми, відсутності об’єктивності при оцінюванні (експертами виступають учні, дорослі, батьки). Вони спонукають до активної самостійної пізнавальної діяльності вивчення додаткової літератури. Проводять їх у кінці чверті, семестру, року.

5. Уроки комунікативної спрямованості (уроки-усні журнали, уроки-діалоги, уроки-роздуми, уроки-диспути, уроки-пресконференції, уроки-репортажі, телеуроки). Передбачають використання максимально різноманітних мовних засобів, самостійне опрацювання матеріалу, підготовку доповідей, виступи перед аудиторією, обговорення, критику або доповнення опонентів.

6. Театралізовані уроки (уроки-спектаклі, уроки-концерти, кіно-уроки, дидактичний театр). Проводять їх у межах діючих програм, передбачених навчальним планом. Вони викликають емоції, збуджують інтерес до навчання, спираючись переважно на образне мислення, фантазію, уяву учнів.

7. Уроки-подорожі, дослідження (уроки-пошуки, уроки-розвідки, уроки-лабораторні дослідження, уроки-заочні подорожування, уроки-експедиційні дослідження, уроки-наукові дослідження). Ці уроки зацікавлюють дітей, чий інтерес мають романтичну, фантастичну спрямованість. Пов’язані з використанням ролей, відповідним оформленням, умовами проведення, витівками.

8. Уроки з різновіковим складом учнів. Їх проводять з учнями різного віку, спресовуючи у різні блоки матеріал одного предмету, що за програмою вивчається у різних класах.

9. Уроки ділової, рольової гри (уроки-суди, уроки-захисти дисертацій, уроки “Слідство ведуть знавці”, уроки-імпровізації, уроки-імітації). Передбачають виконання ролей за певним сценарієм, імітацію різнопланової діяльності, життєвих явищ. Особливо цінною є навчальна гра для школярів молодших класів, у яких конкретне образне мислення переважає над абстрактним. В іграх єдиним стимулюючим початком є страх бути низько оціненим товаришами або педагогом. Багато хто з педагогів недооцінює дидактичний ефект навчальних ігор, хоча і визначає їх роль у підтриманні в учнів пізнавального ентузіазму.

10. Уроки-драматизації (драматична гра, драматизація розповіді, імпровізована робота у пантоміміці, тіньові п’єси, п’єси з ляльками і маріонетками, усі види непідготовленої драми – діяльність, де неформальна

драма створюється самими учасниками гри). Уроки, спрямовані на розвиток співробітництва і єдності у навчальній групі. Драматизація є засобом надання навчальному матеріалу і навчальному процесу емоційності. Забезпечує міжпредметні зв'язки з літературою, історією, предметами естетичного циклу тощо.

11. Уроки-психотренінги. Спрямовані на розвиток і корекцію дитячої психіки, на виховання індивідуальності, цілісної та багатогранної особистості. Використовують їх при навчанні дітей різного віку. Психотренінги загострюють сприйняття, поліпшують розумову діяльність, вчать прийомам самоконтролю, самоорганізації, самодисципліни, сприяють розвитку активності та психокорекції особистості.

12. Уроки на інтегративній основі (уроки-комплекси, уроки-панорами). Їм властиве викладання матеріалу кількох тем блоками, розгляд об'єктів, явищ у їх цілісності та єдності. Проводять такий урок кілька вчителів, один з яких ведучий. Поєднують різні предмети: історію та музику, географію та іноземну мову тощо [3].

При виборі типу уроку важливо враховувати вікові особливості учнів, їх бажання і вміння, а також той фактичний матеріал, який вивчатиметься на даному уроці.

Особливість нестандартних уроків полягає в такому структуруванні змісту і форми, яке б викликало зацікавлення в учнів, сприяло б їхньому оптимальному розвитку й вихованню.

Нестандартний урок максимально стимулює пізнавальну самостійність, творчу активність та ініціативу школярів. До того ж такі уроки більше подобаються дітям, ніж буденні навчальні заняття, насамперед тому, що навчальний процес тут має багато спільного з ігровою діяльністю дітей.

Нестандартні підходи можна застосовувати на різних етапах стандартних (традиційних) уроків, а саме: при сприйманні та усвідомленні виучуваного матеріалу, при актуалізації знань та вмінь учнів, при закріпленні тощо.

Нестандартні за змістом запитання, незвичний погляд на проблему створюють певну емоційну обстановку на уроці, активізують учнів, сприяють розвиткові логічного мислення, бажання пізнати явища чи проблему не однобоко, а багатогранно [7].

З усього сказаного випливає висновок: сучасний урок рідної мови – плід майстерності і творчості вчителя-словесника, його професійності, ґрунтовних знань рідної мови, літератури, історії, мовознавства, народознавства, його патріотизму. Критерії сучасного уроку рідної мови відбивають ті зміни, що відбуваються в системі освіти, та рівень розвитку методичної науки. Серед найголовніших критеріїв сучасного уроку варто виділити такі:

- розвивальний потенціал уроку;
- використання активних методів і засобів навчання, викладання теоретичного матеріалу великими частинами (блоками);
- проблемне та інтерактивне навчання;
- раціональне використання навчального часу (мотивація навчальної діяльності, індивідуалізація навчання, співпереживання за результати праці, самовираження кожного учня);

- системність знань учнів (повторення й узагальнення і систематизація вивченого, блоковий виклад матеріалу, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків між мовними явищами, центральна ідея (мета) уроку);
- методичне забезпечення уроку, сучасна технологія;
- творчий потенціал уроку (пізнавальні, творчі завдання, інтегровані уроки);
- вивчення кращого досвіду, використання досягнень сучасної лінгводидактики.

Сказане не вичерпує можливостей організації і проведення уроку рідної мови. Сучасний педагог має широкі можливості для його удосконалення.

Сьогодні перед учителем української мови постає нелегке запитання: як зробити, щоб урок був радісним і цікавим для учнів, щоб розкрив творчий потенціал особистості, поставив у ситуацію морального вибору і прийняття самостійного рішення. Інноваційний підхід забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування вольових та інтелектуальних сфер, дає відчуття потреби у самоосвіті, формує стійкий інтерес до предмета, сприяє розвитку творчої особистості.

Методичний аналіз сучасних форм роботи та проведення нестандартних уроків дає підстави стверджувати, що всі вони можуть успішно використовуватися в процесі навчання української мови. Наукова достовірність виучуваного матеріалу, його оптимальність, змістова наповнюваність є важливими чинниками, що в сполученні з правильним вибором типу, структури уроку та методів навчання сприяють підвищенню ефективності занять.

Список використаної літератури

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса (методические основы) / Ю. К. Бабанский. – Москва : Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Беляєв О. М. Інтегровані уроки рідної мови / О. М. Беляєв // Дивослово. – 2003. – № 5. – С. 36–40.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови : навчальний посібник / С. І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко та ін. За ред. С. І. Дорошенка. – К. : Вища школа, 1992. – 398 с.
5. Кульневич С. В. Современный урок / С. В. Кульневич, Т. П. Лакоценина, Л. М. Оганезова. – Ростов-на-Дону : Учитель, 2006. – Ч. 4. – 240 с.
6. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навчальний посібник / Є. А. Пасічник. К. : Ленвіт, 2000. – 384 с.
7. Пентилюк М. І. Сучасний урок української мови / М. І. Пентилюк, Т. Г. Окуневич. – Харків : Основа, 2007. – 176 с.
8. Підласий І. Практична педагогіка, або три технології : інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. Підласий. – К. : Слово, 2004. – 616 с.
9. Пластун Я. Текст, його основні ознаки та структурні особливості : урок-подорож / Я. Пластун // Українська мова та література. – 2006. – № 29–30. – С. 3–5.
10. Попова Т. Ю. Рольова гра на уроках словесності / Т. Ю. Попова // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2007. – № 16. – С. 18–19.
11. Свириденко О. Інформаційно – комунікаційні технології : вдосконалення педагогічних практик / О. Свириденко // Заступник директора школи. – 2012. – № 1. – С. 4–7.

12. Форми навчання в школі: книга для вчителя / за ред. Ю. І. Мальваного. – К. : Освіта, 1992. – 160 с.

13. Цінько С. Інноваційні методи в навчанні рідної мови / С. Цінько, О. Ковальова, Л. Рекун // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 2. – С. 9–13.

Анна Білаєнко

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У даний час спостерігається збільшення впливу медіа-технологій на людину. Особливо це сильно діє на сучасну молодь, яка з великим задоволенням подивиться телевізор, ніж прочитає книгу

Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп'ютерних технологій на телебаченні, розповсюдження ігрових приставок, електронних іграшок і комп'ютерів відіграють велику роль у вихованні людини і її сприйняття навколишнього світу.

Мозок дитини, налаштований на отримання знань у формі розважальних програм по телебаченню, набагато легше сприйме запропоновану на уроці інформацію за допомогою медіа засобів. Тому, сьогодні, з огляду на сучасні реалії, вчитель повинен вносити в навчальний процес нові методи подачі інформації.

З кожним роком питання забезпечення належного рівня інформаційного обслуговування навчального процесу стає більш актуальним. Зберігається стійка тенденція до розширення впливу інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на систему навчання [1].

Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності.

ІКТ – це технології опрацювання інформації за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів. Впровадження ІКТ в учбовий процес стимулює інтерес до навчальної діяльності, сприяє формуванню логічного та творчого мислення, сприяє розвитку здібностей учнів та формуванню інформаційної культури.

Переваги ІКТ:

1) Дозволяють поєднати теорію з практикою, текстовий і наочний матеріал, графічні засоби, відеозображення, мовний та музичний супровід, створити уявлення реального оточення, спілкування.

2) Дозволяють задовольнити індивідуальні потреби кожного учня.

3) Забезпечують активну (вербальну і невербальну) діяльність учнів у процесі вивчення української мови в школі, гнучкість і варіювання тренувальних вправ і видів контролю, актуалізують пізнавальну діяльність.

4) Розвивають критичне та творче мислення.